

Programma 2-daagse Excursie Verkenning Stadslandbouw

Deelnemers:

Dinand Ekkel	CAH Vilentum	d.ekkel@cahvilentum.nl	06-22824272
Arjan Dekking	PPO-agv	arjan.dekking@wur.nl	0320-291624
Ton van Hoof	Citaverde	a.vanhoof@citaverde.nl	
Marjon ten Haring	Groenhorst College	M.ten.Haring@groenhorst.nl	
Menno Stienstra	Nordwin College	M.Stienstra@nordwincollege.nl	
Hans Coobs	De Groene Welle	Coobs@groenewelle.nl	
Arno Versteegh	Edudelta	a.versteeg@edudelta.nl	

12 december			
10-12 uur	Edudelta		Dierensteinweg 2
12-14 uur	UIT JE EIGEN STAD	www.uitjeeigenstad.nl	Marconistraat 39
14-16 uur	Buytenhof	www.debuytenhof.nl	Rijsdijk 98
13 december			
09-11 uur	Geertjes Hoeve	www.geertjeshoeve.nl	Thematerweg 5
11-13 uur	Maarschalkerweerd	www.moestuinitrecht.nl	Laan van Maarschalkerweerd 2
		www.facebook.com/Koningshof.Utrecht	
13-15 uur	Nieuw Slagmaat	www.nieuwslagmaat.nl	Marsdijk 5

@ Edudelta; Arno Versteegh

Waarom

- Educatieve doelstelling
- Edudelta op de kaart zetten; daar gebeuren leuke dingen
- Leerlingen leuk les krijgen

Uitvoering

- Stadslandbouw perceel 7000 m²
- Uitvoering in combinatie met mbo akkerbouw/glastuinbouw en vmbo
- Afzet is bewust 50% voedselbank (maatschappelijk) en 50 % school
- Het vakantie/jaarrond probleem wordt opgelost met inzet vrijwilligers via gemeente (ook vluchtelingen)
- Wordt gekoppeld aan huisverkoop en verbruik in eigen restaurant/keuken
- Kookworkshops eigen producten: wereldkeukenklas
- Professionele hobbykok verzorgt foodworkshops voor bewoners omgeving
- Ook basisscholen worden uitgenodigd voor workshops

Opmerkelijk

- In een teeltplan met zes vruchtwisselingen is veel inhoudelijke kennis nodig; akkerbouw – tuinbouw: maakt het een uitstekend leermiddel, tegelijkertijd groot afbreukrisico vanwege kennis die aanwezig dient te zijn bij docent
- Motiverend is het om divers uitgangsmateriaal over heel de wereld te kiezen; moet wel in ons klimaat geteeld kunnen worden;

- Marktkraam: koppel kassa aan lessen economie; maar ook klantenbenadering etc. Techniekles maakt de marktkraam; Slimme combinaties maken!

Uit je eigen stad

Marconistraat 39
Rotterdam

‘Uit je eigenstad’ wordt gerund door drie personen. We hebben gesproken met en zijn rondgeleid door Bas de Groot. Bas is naar eigen zeggen niet een stadsboer maar een verhalen verteller.

Alles wat verbouwd wordt, is te koop in de eigen winkel of wordt geserveerd in het restaurant. De hele keten wordt in eigen hand gehouden. Hierbij is het streven een rendabel bedrijf neer te zetten. Er wordt constant de afweging gemaakt tussen kosten en baten. Op dit moment komt ongeveer 90% van de inkomsten uit het restaurant. De overige 10% komt uit afzet groente en vlees en andere activiteiten.

Het bedrijf bestaat uit een tuinderij voor groenten, een gedeelte met kippen, kweek van paddenstoelen, vergaderruimte en restaurant. In de toekomst zijn plannen voor een viskwekerij. Ook worden er oogstfeesten, markten, workshops, kinderactiviteiten en educatieve programma’s georganiseerd.

Bas heeft een opleiding aan de Warmonderhof gevolgd en gaf aan hij specifiek op zoek is gegaan naar kennis over teelten. Hij heeft uitlegt hoe het project is ontstaan en waar ze tegen aan zijn gelopen. Problemen met de grond, gebrek aan teeltkennis, vergunningen, hoge pacht, enz.

Door handig samen te werken met andere ondernemers wordt er op kosten bespaart en worden er producten geleverd die voldoen aan de eigen visie (gezond, lokaal en lekker eten). Dit geldt bijvoorbeeld voor de kippen die speciaal voer krijgen en voldoende ruimte hebben.

Op dit moment is er weinig direct contact met de buurt.

Bas stopt op korte termijn met ‘uit je eigenstad’. De twee andere compagnons zetten het bedrijf voort.

De Buytenhof

De Buytenhof is een eeuwenoud gemengd boerenbedrijf in het landschapspark Het Buytenland. Al vanaf 1896 bewerkt de familie Van den Hoek het land aan de Rijdsdijk. Jan van den Hoek legt als eerste boer in IJsselmonde een struikboomgaard aan. In 1911 laat hij op de fundamenten van een oude hoeve uit 1600 een herenboerderij bouwen. Deze prachtige herenboerderij is nu nog steeds bewoond door zijn nazaten. Zijn kleindochter Marianne en haar man Ad Visser hebben met hulp van veel vrijwilligers De Buytenhof omgevormd tot een open en gastvrij boerenzorgbedrijf, waar u van harte welkom bent. Zorgboerderij: De Buytenhof is een veilige en beschutte plek, waar mensen met verstandelijke beperking en of psychosociale problemen kunnen meewerken met de boer. Er zijn tal van mogelijkheden: meewerken in de boomgaard, de moestuin, de bloemenpluktuin, de boerderijwinkel of in de theeschenkerij ‘De Smaak van Buyten’. Zo doen zij zinvol en afwisselend werk en kunnen zij zich ontplooiën in een veilige omgeving op het boerenland. En dat op nog geen steenworp afstand van Rotterdam!
Boerderijwinkel: In de sfeervolle oude fruitloods van de Buytenhof vindt u de boerderijwinkel. In deze winkel kunt u de producten van het land kopen, zoals appels, peren, stoofperen, biologische groenten, vlees van eigen vee, maar ook huisgemaakte chutneys, jams, honing

en appel- en perensap van eigen fruit. De Buytenhof verkoopt ook streekproducten van andere boerderijen zoals boerenkaas, bakproducten van de Vlaardingse molen en verschillende cranberry producten.

Theeschenkerij: In de voormalige aardappelkoeling van De Buytenhof vindt u de theeschenkerij 'De Smaak van Buyten'. De theeschenkerij is een werkplek voor onze zorggasten en vrijwilligers. Ze werken in de keuken of in de bediening. Dit maakt de theeschenkerij anders dan andere horecabedrijven. Het is een plek waar mensen mogen leren én waar u kunt genieten van de rust van het platteland! In de theeschenkerij proeft u de pure producten van De Buytenhof. Vlees, groenten, jams en chutneys komen zo veel mogelijk van onze eigen boerderij. Onze zorggasten en vrijwilligers bakken bijna alle taarten en cakes.

Bloemenpluktuin: Naast de landgoedwinkel vindt u de bloemenpluktuin van De Buytenhof. Vanaf een centraal beginpunt lopen vijf 'stralen', gevuld met prachtige bloemen en planten op kleur, naar de achterkant van de tuin. De tuin is ontworpen door Antje Nootenboom. Ze heeft zich voor het ontwerp van deze tuin laten inspireren door de regenboog.

Moestuin: Achter de bloemenpluktuin en de theeschenkerij bevindt zich de moestuin. U vindt er in het moestuinseizoen veel vergeten groenten zoals paarse slabonen, snijbiet, witte en gele wortelen en pastinaken. Verder groeien er aalbessen, frambozen en bramen. De groenten en het fruit uit de tuinderij worden op biologische wijze geteeld met de hulp van veel vrijwilligers. Ze zijn te koop in de Boerderijwinkel. De groenten uit de moestuin hebben geen kostbare en milieubelastende voedselkilometers afgelegd. Deze groenten komen zo van de boer op uw bord! Van het fruit en de groenten maken we heerlijke jams en chutneys, die ook te koop zijn in de winkel. In de producten van de theeschenkerij verwerken we natuurlijk ook zoveel mogelijk onze eigen groenten en fruit.

De mensen: Net zoals bij alle bedrijven die we bezocht hebben valt de gedrevenheid van alle aanwezigen op. Zowel de ondernemers als de vrijwilligers stralen uit dat ze er voor gaan. Helaas moesten we ook hier horen dat de agrarische productie alleen niet voldoende is om het bedrijf draaiende te houden, horeca en vooral de zorg moeten het bedrijf winstgevend houden.

De zoon van de ondernemer gaf aan niet uit de sector te komen en via een cursus fruitteelt zijn kennis heeft vergroot. Hij voelde zich nog niet voldoende bekwaam op dit terrein en zou bij een goed aanbod van cursussen zeker iets gaan volgen. De tuinen en de binnen ruimtes zagen er prima uit, rondom het erf een verschijnsel dat je op meer van dit soort bedrijven aantreft een tamelijk grote hoeveelheid rommel.

Extra moeilijk is de situatie in de polder, plannen om productieland om te zetten in natuur maken het moeilijk om lange termijn plannen te maken. Door de ligging vlak onder Rotterdam zijn er zeker voldoende mogelijkheden voor dit bedrijf.

@Geertjes Hoeve; Haarzuilens; Anne Kloek

Waarom

- Ondernemers pur sang
- Passie voor mens en dier; vertel het verhaal
- Multifunctionele landbouw als (enige) verdienmodel

Uitvoering

- recreatieve boerderij met biologische geiten en varkens
- Verwerking eigen producten; kaas, vlees
- Restaurant en terras; boerderijwinkel
- Rondleidingen en workshops
- Ondernemersechtpaar, vaste medewerkers en vrijwilligers

Opmerkelijk

- Gedreven ondernemersechtpaar met heldere taakverdeling
- Zeer sterk in netwerken / communicatie; inzet moderne media
- Heroprichting oude boerderij waarbij het inrichtingsplan volledig afgestemd is op beleving door burgers; eerste project in zijn soort dat zo van de grond af aan wordt opgebouwd?
- Gekoppeld aan herinrichting gebied dat recreatieve functie krijgt;
- Op fietsafstand van veel potentiële bezoekers (relatief hoog opgeleid, stedelijke omgeving)
- Gemeentelijk bestemmingsplan en vergunningenstelsel nog niet afgestemd op stadslandbouwactiviteit
- Medewerkers dienen niet alleen vaktechnisch (dieren, kaasmaken, horeca) maar vooral communicatief sterk te zijn;

De Stichting Moestuin Utrecht

Stichting Moestuin Projecten is officieel opgericht in 1998 en heeft tot doel het bieden van werk en scholing aan mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De stichting wil dit bereiken door het in samenwerking met Stichting Abrona exploiteren van de biologische tuinderij met lunchcafé, moestuinwinkel en houtwerkplaats. Deze onderdelen bieden goede mogelijkheden voor het bieden van dagbesteding en reïntegratie aan een brede doelgroep.

Geschiedenis

De Moestuin Maarschalkerweerd ligt in een meander van de Kromme Rijn, net buiten Utrecht. Van oudsher is de Maarschalkerweerd een gebied waar de natuur en de mens samen optrekken. Het jaar 1122 was belangrijk voor deze streek. De Kromme Rijn werd afgedamd bij Wijk bij Duurstede en het sompige Utrechtse landschap kon worden ontgonnen. Allereerst waren het monniken die het gebied in cultuur brachten. Eén van hun kloosters stond op steenworp afstand, langs de Kromme Rijn en bood onderdak aan zieken en melaatsen uit de stad Utrecht. Op de plek van het klooster is later de boerderij de Kleine Kuil gebouwd. Deze boerderij heeft het land waar de Moestuin op ligt tot 1950 in gebruik gehad. Hierna is de grond in gebruik genomen door de stadskwekerij van de Gemeente Utrecht. De Gemeente heeft de grond tot 1998 gebruikt. Daarna heeft het vier jaar braak gelegen. In 2002 is Stichting Moestuin Projecten begonnen met de teelt van biologische groenten

Over De Moestuin

De Moestuin is een biologische tuinderij met zorg aan de oostkant van Utrecht. De Moestuin is in 2002 begonnen en bestaat uit een tuinderij met lunchcafé, moestuinwinkel, en een timmerwerkplaats. Hier bieden we arbeidsmatige dagbesteding voor mensen uit de psychiatrie en verslavingszorg. Naast de dagbesteding werken er veel vrijwilligers mee op de tuin.

Kom eens langs op De Moestuin, een bezoek is de moeite waard! Naast de prachtige tuin, staat er een antieke druivenkas, is er een kruidentuin, bijenstal en een grote kweekkas.

De Moestuin

De Moestuin heeft een oppervlakte van ruim 2.5 hectare. Hierop telen we meer dan 60 verschillende soorten groenten waarvan alles natuurlijk biologisch. We proberen een zo

breed mogelijk assortiment te telen met veel bijzondere soorten, waarbij we wel voor de smaak gaan.

Een greep uit ons assortiment: kapucijners, raapstelen, peultjes, snijbiet, aardbeien, tomaten, rabarber, boerenkool en nog veel meer... Ook telen we bijvoorbeeld oude tomaten- en aardappelrassen.

De bijenstal

Op De Moestuin is ook een echte bijenstal. Hier verzorgen twee imkers de bijen. De bijen zorgen voor de bestuiving van onze gewassen en leveren heerlijke honing. In de bijenstal hebben we een aparte ruimte voor de bezoekers. Neem dus gerust eens een kijkje.

De kruidentuin

De kruidentuin is een waar paradijs. Er staan maar liefst 50 soorten kruiden, waaronder keuken-, verf-, en geneeskrachtige kruiden. Bij alle kruiden staan bordjes met informatie over herkomst en gebruik.

De Druivenkas

Op De Moestuin staat een oud-Hollandse kniekas. Dit is een originele druivenkas uit 1933. De kas hebben we in 2002 weten te redden van definitieve sloop op een oud kassencomplex. Samen met zes jongens in een leerwerk-traject onder begeleiding van een leermeester van bouwonderneming Jurriëns is de druivenkas hier weer opgebouwd.

In de kas groeien druiven van oude rassen zoals Frankentaler, Alicante en Muscaat. Verder staan er kiwi's en vijgen.

De Timmerwerkplaats

Achter op De Moestuin ligt onze timmerwerkplaats. Deze werkplaats hebben we zelf met een grote groep leerlingen gebouwd. In de werkplaats wordt onder begeleiding van twee timmermannen gewerkt aan een breed assortiment buitenmeubilair. Tevens wordt er gewerkt aan een 10 mans roeisloop. Binnenkort krijgt de timmerwerkplaats een eigen website.

Zorg

Op zoek naar een leuke plek voor dagbesteding of arbeidsintegratie?

De Moestuin Maarschalkerweerd is niet zomaar een plek waar groenten en fruit worden geteeld, maar een uniek project dat met een winkel, lunchcafé, timmerwerkplaats voorziet in mogelijkheden voor dagbesteding en arbeidsintegratie. Wil jij lekker met je handig bezig zijn? En spreekt werken en leren in een vriendelijke omgeving je aan? Dan hebben wij misschien de plek voor jou!

Er zijn drie verschillende activiteiten:

Tuinieren
Lunch café en winkel
Timmerwerkplaats

Begeleiding

Voor de begeleiding van de activiteiten werkt De Moestuin samen met Abrona. Het team bestaat uit professionele tuinders, koks, een timmerman én medewerkers met ruime ervaring in de psychiatrie verstandelijk gehandicaptenzorg en verslavingszorg.

De mensen

De dagelijkse leiding over de tuin is vakbekwaam en heeft een MBO opleiding Plant. Betrokkenheid is ook hier iets dat na het bezoek blijft hangen, maar ook de professionaliteit van de mensen en het bedrijf maakt indruk. Extra leuk is de verbinding met het basis onderwijs, scholen naast de moestuin hebben een eigen ingang en de kinderen kunnen op de moestuin leren en werken.

De zorg is op dit bedrijf de economische factor van groot belang, wellicht de reden dat het zorgbedrijf de moestuin Utrecht heeft overgenomen.

Belangrijk om te weten is dat GROEN steeds weer boven komt drijven als een bron van Rust, Welbevinden en Inspiratie. Het uitbuiten van groen als een maatschappelijke waarde is misschien wel belangrijker dan de economische waarde wanneer het de urbane omgeving betreft.

Nieuwe Slagmaat

Djuke v.d. Maat
Marsdijk 5
3981 HE Bunnik

Nieuw Slagmaat is een gemengd bedrijf. In de boomgaard wordt op milieubewuste manier fruit geteeld. Het fruit wordt o.a. direct verkocht in de Landwinkel. De vader van Djuke is nog volop betrokken in de Fruitteelt. Hij heeft ook de keuze gemaakt om milieubewust te telen. Djuke neemt in de toekomst het bedrijf van haar ouders over.

Nieuwe Slagmaat bestaat uit twee takken. De boerderij en de Appelteelt.

Bij de boerderij hoort:

- Een paarden pension. Afgelopen jaar is de opzet hiervan veranderd omdat het teveel inspanning vroeg door de vele wensen van de paardenhouders. Er is hier ruimte voor 15 paarden en zit vol. Er is op dit moment een wachtlijst.
- Educatie boerderij die schoolklassen ontvangt
- Aanwezige dieren: Koeien, paarden, schapen, geiten en kippen.
- De landwinkel, waar nog met de hand wordt afgerekend. Verkoop van eigen producten, andere streek- en ambachtelijk producten.

De appelteelt:

Door naast zich te onderscheiden met een [Milieukeur certificering](#) is samenwerking gezocht met verschillende fruittelers in de omgeving. Hierdoor kan de opbrengst worden vergroot en kan afzet richting winkels worden gegarandeerd. Dit gaat op dit moment vooral op voor de `A` kwaliteit appels. Voor de rest van de appels moet een goede bestemming worden gezocht. Van een deel wordt sap gemaakt. Het is bijna mogelijk het jaar rond appels te leveren door gebruik te maken van 11 verschillende rassen.

Kringlopen

Kringlopen worden zo veel mogelijk gesloten door eigen voer voor de beesten te produceren en de mest van de beesten weer te gebruiken op het land en in de boomgaard. Op de verder gelegen akkers wordt maïs en graan verbouwd. De tarwe wordt verkocht. Het tarwestro wordt in de winter gebruikt in de paarden- en koeienstal. De maïs wordt met stengel en al gehakseld en gebruikt als koeivoer.

Kiwi's

Door het winnen van een beurs is Djuke naar Nieuw Zeeland geweest waar ze het idee heeft opgedaan om kiwi's te gaan telen in Nederland. Hier is ze net mee begonnen. Over drie jaar verwacht ze hiervan de eerste oogst.

Wellant College

Er wordt samengewerkt met het Wellant College. Studenten worden gevraagd een evenement te organiseren op de boerderij. Doel is om publiciteit te genereren voor het bedrijf.

De klanten vanuit Utrecht weten het bedrijf wel te vinden maar hier zit nog veel potentie. Hiervoor wordt ook samengewerkt met andere bedrijven in de omgeving.